

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Olsztynie

LOL.410.16.1.2023

Grzegorz Janusz Dietrich
Dyrektor
Instytutu Rybactwa Śródlądowego im. S. Sakowicza
– Państwowego Instytutu Badawczego
ul. M. Oczapowskiego 10,
10-719 Olsztyn

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/040 - Planowanie i realizacja monitoringu przyrody

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Instytut Rybactwa Śródlądowego im. S. Sakowicza – Państwowy Instytut Badawczy ul. M. Oczapowskiego 10, 10-719 Olsztyn (dalej: IRS lub Instytut).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Grzegorz Janusz Dietrich, Dyrektor Instytutu od 24 lipca do 10 grudnia 2015 r. i od 27 kwietnia 2022 r. (dalej: Dyrektor). W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki pełnili: - Bogusław Zdanowski, Dyrektor Instytutu od 17.01.2000 r. do 31.05.2015 r., - Andrzej Hutorowicz, p.o. Dyrektor Instytutu, od 01.06.2015 r. do 23.07.2015 r. i Kierownik Instytutu od 10.02.2015 r. do 09.06.2016 r., - Arkadiusz Wołos, Kierownik Instytutu od 10.06.2016 r. do 19.09.2016 r. i Dyrektor Instytutu od 20.09.2016 r. do 31.12.2019 r., - Anna Wiśniewska, Dyrektor Instytutu, od 01.01.2020 r. do 26.04.2022 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Planowanie i realizacja zadań związanych z gromadzeniem, sporządzaniem i przekazywaniem informacji do właściwych organów w ramach prowadzonego monitoringu przyrody.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2012 r. do 30 czerwca 2023 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed i po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie
Kontrolerzy	1. Anna Brewka, doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr LOL/94/2023 z 4 lipca 2023 r. 2. Artur Żukowski, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/96/2023 z 10 lipca 2023 r.

(akta kontroli str. 1-5)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Instytut terminowo i zgodnie z przyjętą metodyką przeprowadzał badania monitoringowe ichtiofauny na potrzeby oceny stanu lub potencjału ekologicznego jednolitych części wód publicznych. Prace określone w umowach zawartych z GIOŚ dotyczące monitoringu ichtiofauny były wykonywane z wykorzystaniem potencjału kadrowego i technicznego Instytutu oraz osób i podmiotów posiadających odpowiednią wiedzę i doświadczenie. Stwierdzone w toku kontroli NIK nieprawidłowości dotyczyły m.in. przypadków:

- niewywiązania się z określonego w dwóch umowach obowiązku uzgadniania z GIOŚ korekty listy jednolitych części wód powierzchniowych objętych badaniami monitoringowymi ichtiofauny,
- przeprowadzenia badań jednolitych części wód powierzchniowych bez uzyskania wymaganych zezwoleń w zakresie odłowów ryb o wymiarach ochronnych i w okresie ochronnym (dotyczyło to 40 przypadków spośród 299 analizowanych), a także odłowu ryb objętych ochroną gatunkową (17 z 299 analizowanych).

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego kontrolowanej działalności

Opis stanu faktycznego

1. W okresie objętym kontrolą IRS zawarł z Głównym Inspektorem Ochrony Środowiska (dalej: GIOŚ) łącznie siedem umów, w tym w dniu:

- 28 lipca 2014 r. dwie umowy (odrębnie dla jezior³ i rzek⁴), których przedmiotem było „Badanie ichtiofauny w latach 2014-2015 dla potrzeb oceny stanu ekologicznego wód wraz z udziałem w europejskim ćwiczeniu interkalibracyjnym”. Określone w umowach łączne wynagrodzenie wynosiło odpowiednio 1 200 000 zł i 1 500 000 zł.
- 7 sierpnia 2017 r. – „Monitoring ichtiofauny rzecznej w latach 2017-2018 na potrzeby oceny stanu lub potencjału ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych”. Łączne wynagrodzenie brutto określono na kwotę 3 084 791 zł.
- 12 czerwca 2018 r. – „Monitoring ichtiofauny jeziornej w latach 2018-2019 na potrzeby oceny stanu lub potencjału ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych”, za łączną kwotę brutto 5 110 000 zł.
- 8 lipca 2019 r. – „Monitoring ichtiofauny rzecznej w latach 2019-2021 na potrzeby oceny stanu lub potencjału ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych”, za łączną kwotę brutto 13 649 999,99 zł.
- 8 sierpnia 2019 r. – „Monitoring ichtiofauny jeziornej w latach 2019-2021 na potrzeby oceny stanu lub potencjału ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych”, za łączne wynagrodzenie brutto 12 049 000 zł.
- 23 sierpnia 2022 r. – „Monitoring i klasyfikacja ichtiofauny śródlądowej według Dyrektywy 2000/60/WE oraz bioty według wymagań Dyrektywy 2013/39/UE w roku 2022”, całkowite maksymalne wynagrodzenie brutto określono na kwotę 10 000 000 zł.

Celem realizacji pracy w ramach ww. umów było m.in. przeprowadzenie badań ichtiofauny na potrzeby oceny stanu lub potencjału ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych (dalej: jcwp).

(akta kontroli str. 6)

2. Instytut realizował prace dotyczące przedmiotu sześciu zawartych umów w etapach, których zakres i termin został określony w tych umowach. I tak, w przypadku:

- dwóch umów zawartych 28 lipca 2014 r. określony w nich termin realizacji podzielono na trzy etapy, tj. do 30 listopada 2014 r. – I etap, 30 listopada 2015 r. – II etap oraz do 30 września 2016 r. – III etap.
- umowy z 7 sierpnia 2017 r.: do 20 listopada 2017 r. – I etap, do 18 listopada 2018 r. – II etap oraz do 30 sierpnia 2019 r. – III etap.
- umowy z 12 czerwca 2018 r.: do 23 listopada 2018 r. – I etap, do 22 listopada 2019 r. – II etap oraz do 27 marca 2020 r. – III etap.
- umowy z 8 lipca 2019 r. wyodrębniono cztery etapy, odpowiednio: do 20 listopada 2019 r., 20 listopada 2020 r., 19 listopada 2021 r. oraz 31 sierpnia 2022 r. Dodatkowo wyznaczono odrębne terminy realizacji niektórych zadań w ramach II, III i IV etapu (odpowiednio do 31 stycznia 2020 r., 31 stycznia 2021 r. oraz 31 stycznia 2022 r.),

³ Umowa nr 24/2014/F

⁴ Umowa nr 25/2014/F

- umowy z 8 sierpnia 2019 r. – cztery etapy, odpowiednio: do 22 listopada 2019 r., 20 listopada 2020 r., 19 listopada 2021 r. oraz 28 stycznia 2022 r. Ponadto określono odrębne terminy wykonania wybranych zadań w ramach II i III etapu (odpowiednio do 31 stycznia 2020 r. oraz do 29 stycznia 2021 r.)

W przypadku ostatniej umowy, podpisanej 23 sierpnia 2022 r., termin jej wykonania upływał 30 listopada 2022 r.

We wszystkich ww. umowach, w części dotyczącej „Współpracy stron” wyznaczono osoby do utrzymywania kontaktu z GIOŚ i udzielania mu informacji i wyjaśnień.

W okresie objętym kontrolą w Instytucie nie sporządzano w formie pisemnej odrębnych planów dotyczących realizacji przedmiotu ww. umów. Jak wyjaśniła Zastępca Dyrektora ds. naukowych – „...wstępne planowanie odbywało się na początku każdego roku podczas spotkań pracowników w obrębie poszczególnych zakładów. Ze spotkań tych nie sporządzano dokumentów, pracownicy indywidualnie sporządzali notatki na własne potrzeby. Podczas tych spotkań podejmowano deklarację w zakresie możliwości udziału w badaniach monitoringowych, w przypadku podpisania umowy z GIOŚ. Dyrektor Instytutu, po ogłoszeniu przez GIOŚ przetargu, wyznaczał w porozumieniu z pracownikami Koordynatorów, którzy brali udział w przygotowaniu ostatecznej oferty. Generalnie plany dotyczące realizacji zadań wynikających z zawartych z GIOŚ umów były ustalane w formie ustnej, podczas spotkań z pracownikami w obrębie poszczególnych zakładów naukowych. Podczas tych spotkań analizowany był m.in. tzw. harmonogram dostępności pracownika, który deklarował swój udział w badaniach. Wyznaczeni przez Dyrektora Koordynatorzy przydzielali zadania dla poszczególnych grup odpowiedzialnych za prace terenowe (grupy połowowe). Do zadań Koordynatorów należało także poinformowanie Dyrektora Instytutu o konieczności zlecenia zadań podmiotom zewnętrznym, w przypadku gdy pracownicy IRS nie mogli zapewnić przeprowadzenia wszystkich badań wynikających z umowy. Koordynatorzy dbali o terminowość dostarczenia wyników oraz o jakość przeprowadzonych badań. Nadzorowali także pracę podmiotów zewnętrznych, którym zlecano część badań. Zwykle byli to eksperci w dziedzinie ichtiologii, publikujący prace naukowe, z którymi IRS współpracował od wielu lat ...”

(akta kontroli str. 7-13)

3. Zgodnie z zapisami zawartymi w siedmiu analizowanych umowach we wszystkich przypadkach warunkiem odbioru poszczególnych etapów było obustronne podpisanie protokołu zdawczo-odbiorczego. Analiza dostępnej w IRS dokumentacji wykazała, że odbiór poszczególnych etapów i zadań odbywał się w większości przypadków w terminie od 7 do 14 dni od określonej w umowie daty ich realizacji. W dwóch przypadkach (oba dotyczyły realizacji zadań w ramach IV etapu umowy z 8 lipca 2019 r.⁵) protokoły zdawczo-odbiorcze zostały podpisane po upływie odpowiednio 18 i 50 dni od terminu realizacji zadań. W obu tych przypadkach IRS przekazał do GIOŚ dokumentację (określoną w umowie) tego samego dnia, w którym upływał termin realizacji zadania, tj. odpowiednio 31 stycznia 2022 r. oraz 31 sierpnia 2022 r.

Jak wyjaśnił Kierownik Zakładu Rybactwa Rzecznego w Żabieńcu – podpisanie protokołów zdawczo-odbiorczych po upływie odpowiednio 18 i 50 dni od ustalonego terminu „związane było z sytuacją na Odrze. Praktycznie cały czas pracowaliśmy z bezpośredniego polecenia Ministra Rolnictwa na rzecz badania katastrofy ekologicznej na Odrze. Dlatego też końcowy protokół zdawczo-odbiorczy podpisano dopiero w październiku. Jeśli chodzi o protokół z 18 lutego 2022 r. to możliwe, że ktoś z podpisujących go przebywał na urlopie.”

⁵ Nr 20/2019 „Monitoring ichtiofauny rzecznej w latach 2019-2021 na potrzeby oceny stanu lub potencjału ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych”

W dokumentacji IRS brak było dokumentów potwierdzających przekazanie wyników prac w ramach umowy nr: 25/2014/F – II etap; 22/2017/F – zadanie 2.1 i III etap; 10/2018/F – I etap, II etap, III etap; 20/2019 – II etap, III etap, zadanie 3.1, IV etap i zadanie 4.1; 29/2019/F – etap I, etap II, zadanie 2.2 i zadanie 3.2. Ponadto w dokumentacji IRS brak było protokołów zdawczo-odbiorczych dotyczących odbioru prac wykonanych w ramach umowy nr: 25/2014/F – etap I i II; 24/2014/F – etap I i II; 22/2017/F – zadanie 2.1 i 3.1; 10/2018/F – zadanie 2.2 oraz 29/2019/F – zadanie 3.2.

Jak wyjaśniła Zastępca Dyrektora ds. naukowych część kierowników/koordynatorów projektów odpowiedzialnych za realizację prac w ramach poszczególnych umów zawartych z GIOŚ obecnie już nie pracuje w Instytucie i trudno jest odnaleźć pełną dokumentację. Dodała, że „...W Instytucie nie określono zasad przechowywania i archiwizowania dokumentacji związanej z realizacją umów komercyjnych, w tym umów z GIOŚ. Podobnie w umowach zawartych z GIOŚ nie określono zasad ani obowiązku archiwizowania przez IRS dokumentacji związanej z realizacją i rozliczeniem zadań objętych umowami.”

(akta kontroli str. 7-8, 14-61)

4. Obowiązujące w badanym okresie umowy dotyczące badań ichtiofauny w celu dokonania oceny stanu/potencjału ekologicznego jcwp nie były objęte aneksami, w tym dotyczącymi zmiany terminu lub zakresu zamówionych przez GIOŚ badań. Analiza dokumentacji, w tym sprawozdań z realizacji poszczególnych etapów umów wykazała m.in., że w ramach realizacji:

- II etapu⁶ umowy nr 10/2018/F – spośród 110 jcwp wskazanych w załączniku do umowy badaniami objęto 97 jcwp będących jeziorami (*opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości*). W sprawozdaniu cząstkowym przyjętym protokołem zdawczo-odbiorczym z 29 listopada 2019 r. przekazano dane pomiarowe (z odłowów) przeprowadzonych w 2019 r. dotyczące 110 jcwp, w tym 13 jcwp, które nie były wykazane w załączniku nr 1 do ww. umowy.
- umowy nr 29/2019/F – w pierwszym etapie⁷ spośród 116 jcwp (jezior) wymienionych w załączniku nr 1 do umowy na 37 jeziorach odłowy wykonano w 2019 r., na 17 – w 2020 r., na jednym w 2021 r., a na pozostałych 61 jeziorach nie przeprowadzono badań monitoringowych. W drugim etapie⁸ (zadanie 2.1) z listy 238 jezior badaniami objęto 213, a III etapie⁹ - spośród 178 jezior badania wykonano na 150 zbiornikach.

W sprawozdaniach z realizacji I, II i III etapu ww. umowy (przyjętych protokołami zdawczo-odbiorczymi odpowiednio z dnia 29 listopada 2019 r., 2 grudnia 2020 r. oraz 29 listopada 2021 r.) wykazano, że w 2019 r. w ramach zadania 1.1 zbadano 37 jezior, w 2020 r. w ramach zadania 2.1 wykonano odłowy na 238 jcwp¹⁰, a w 2021 r. (zadanie 3.1) na 178 jeziorach¹¹.

Zgodnie z zapisami zawartymi w ww. umowach GIOŚ zastrzegł możliwość wprowadzenia zmian, o czym miał powiadomić IRS pismem w terminie do 31 marca (odpowiednio: 2019 r., 2020 r. i 2021 r.) bez konieczności zmiany umowy. W dokumentacji IRS brak było ww. pism.

Zastępca Dyrektora ds. naukowych wyjaśniła, że w pierwszym etapie badaniami objęto tylko 37 jezior, ponieważ umowa została zawarta dość późno, a ponadto w 2019 r.

⁶ Dotyczy zadania 2.1 – przeprowadzenie odłowów metoda LFI-CEN w terminie do 22 listopada 2019 r.

⁷ Umowa podpisana 8 sierpnia 2019 r., a termin realizacji I etapu określono na 22 listopada 2019 r.

⁸ Minimum 120 jezior z listy 238 wymienionych w tabeli. Termin wykonania do 20 listopada 2020 r.

⁹ Minimum 120 jezior z listy 178 wymienionych w tabeli. Termin wykonania do 19 listopada 2021 r.

¹⁰ w tym na 25 jeziorach, które nie były uwzględnione w załączniku nr 1 do umowy.

¹¹ w tym na 28 jeziorach nie uwzględnionych w załączniku nr 1 do umowy.

realizowane były badania w ramach poprzedniej umowy, tj. umowy 10/2018/F, zgodnie z którą w 2019 r. odłowy przeprowadzono na 110 jeziorach.

Jak podał pełniący obowiązki Dyrektora Instytutu w okresie od 2016 r. do końca 2019 r. – „w pierwszym etapie badaniami objęto tylko 37 jezior, ponieważ umowa z GIOŚ została zawarta za późno. Nie mieliśmy czasu na zawarcie umów z podwykonawcami i na uzyskanie wymaganych zgód/pozwoleń na prowadzenie odłowów”.

(akta kontroli str. 11-13, 62-208)

W ramach zawartych w badanym okresie umów Instytut prowadził badania monitoringowe ichtiofauny na potrzeby oceny stanu/potencjału ekologicznego jcwp w oparciu o metodykę monitoringu stanu ekologicznego jezior oraz o metodykę monitoringu stanu/potencjału ekologicznego rzek. Jak podał Kierownik Zakładu Rybactwa Rzecznego w Żabieńcu: „...Zadaniem GIOŚ jest przestrzeganie częstotliwości badania poszczególnych odcinków jcwp ze względu na wymogi Dyrektywy Wodnej. My jesteśmy tylko wykonawcami badań i ekspertami w zakresie ichtiologii. Możemy jedynie doradzać GIOŚ...”

W sprawie częstotliwości badań jcwp w ramach umów zawartych z GIOŚ pod względem spełnienia wymogów Dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz.U.UE.L.327 z 22.12.2000 r.) Zastępca Dyrektora ds. naukowych wyjaśniła, że „Instytut nie analizował częstotliwości badań poszczególnych jcwp ujętych w umowach z GIOŚ. Nie wchodziło to w zakres naszej umowy. Czasami dla własnej wiedzy sprawdzaliśmy czy jcwp były wcześniej badane przez Instytut, jeśli tak to kiedy przeprowadzono te badania. Przy okazji monitoringu ichtiofauny w niektórych przypadkach były też prowadzone inne indywidualne prace badawcze, np. dotyczące gatunków chronionych.”

(akta kontroli str. 53-61, 95-118, 158-205, 209-210)

Badania terenowe były prowadzone zgodnie z metodyką i w terminach określonych w przedmiotowych umowach, co potwierdziła analiza dokumentacji źródłowej opisana w pkt 7 niniejszego wystąpienia.

Jak podał Kierownik Zakładu Ichtologii, Hydrobiologii i Ekologii Wód – „Autorami metodyki prowadzenia badań są byli i obecni pracownicy Instytutu. W 2020 r. wykonano aktualizację metodyk badawczych, zmiany dotyczyły głównie parametrów oceny stanu ekologicznego jcwp. Osoby uczestniczące w badaniach/odłowach zapoznały się z tymi opracowaniami (podręcznikami). Metodyka połowów LFI-CEN (norma europejska) wywodzi się z połowów nordyckich i dotyczy opisu narzędzi połowowych (sieci nordyckie/panelowe) oraz nakładu połowowego – relacji pomiędzy powierzchnią i głębokością jeziora a ilością sieci. Zgodnie z tą metodą odłowy prowadzone są w okresie lipiec-październik, wiąże się to m.in. z możliwością rozpoznania osobników juwenalnych (młodocianych). Metoda LFI+ (opisana w ww. podręcznikach) służy do oceny stanu ekologicznego na podstawie wyników połowów gospodarczych. Opiera się ona na danych z ksiąg jeziorowych prowadzonych przez użytkowników rybackich.”

(akta kontroli str. 211-214 i 383-391)

5. Analiza dokumentacji dotyczącej realizacji przedmiotu umów zawartych z GIOŚ wykazała, że w przypadku dwóch umów, tj. umowy z 8 sierpnia 2019 r. (nr 29/2019/F) oraz z 23 sierpnia 2022 r. (nr GIOŚ/ZP/211/2022/DMŚ/NFOŚiGW) łączne wynagrodzenie brutto było niższe, odpowiednio o 1 738 000 zł i 716 580 zł, od maksymalnego wynagrodzenia brutto określonego w umowie. Zgodnie z zapisami zawartymi w ww. umowach Wykonawcy przysługiwało wynagrodzenie „...za rzeczywiście wykonaną pracę...”.

W treści protokołów zdawczo-odbiorczych podpisanych przez przedstawicieli IRS oraz GIOŚ, dotyczących odbioru prac wykonanych w ramach ww. umów wskazano wartość odbieranych prac odpowiednio w wysokości:

- 844 000 zł (dotyczy I etapu umowy nr 29/2019/F z 8 sierpnia 2019 r.). W treści protokołu z 29 listopada 2019 r. odnotowano, że zgodnie z umową liczba jezior poddanych badaniom w I etapie była zależna od daty podpisania umowy i wyniosła 37. Na tej podstawie ustalono ostateczną wartość odbieranych prac.¹²
- 9 283 420 zł (dotyczy podpisanego 7 grudnia 2022 r. protokołu końcowego umowy z 23 sierpnia 2022 r.). Koszt wykonania umowy został wyliczony przez przedstawiciela GIOŚ na podstawie rzeczywistej liczby wykonanych badań. Według ww. wyliczeń za wykonanie w 2022 r. badań analitycznych substancji priorytetowych kwota do zapłaty wynosiła 2 321 520 zł przy maksymalnej (wg umowy) 3 038 100 zł. Oznaczenia analityczne wykonano łącznie na 296 próbkach ryb (pobranymi z 216 ppk na rzekach i 80 na jeziorach) oraz na 251 próbkach mięczaków i skorupiaków (pobranymi ze 173 ppk na rzekach i z 78 ppk na jeziorach). Według zapisów umowy pozyskanie ryb lub skorupiaków i mięczaków do badań analitycznych miało nastąpić z 300 (+/- 10) ppk na rzecznych jcwp oraz z 80 (+/- 10) ppk na jeziornych jcwp z zastrzeżeniem możliwości zmniejszenia liczby ppk ze względów metodycznych.

Jak podał Kierownik Zakładu Rybactwa Rzecznego w Żabieńcu – pomniejszenie wynagrodzenia wynikało z badań substancji priorytetowych w tkankach ryb i mięczaków. Z uwagi, że nie we wszystkich jcwp objętych badaniem udało się uzyskać właściwą próbę, badania laboratoryjne zostały wykonane na mniejszej próbie. Dodał, że „...Zgodnie z umową, na podstawie naszych sprawozdań przedłożonych do GIOŚ została przez nich wyliczona należna nam kwota wynagrodzenia.”

(akta kontroli str. 7-8, 53-57, 215-234)

W 2019 r. Instytut realizował badania monitoringowe ichtiofauny jeziornej w ramach dwóch umów zawartych z GIOŚ, tj.: umowy z 12 czerwca 2018 r. nr 10/2018/F, w ramach której był zobowiązany do przeprowadzenia w 2019 r. (do 22 listopada) odłowów ichtiofauny w 110 jeziorach wskazanych przez GIOŚ oraz umowy z 8 sierpnia 2019 r. nr 29/2019/F¹³, w ramach której miał przeprowadzić (też do 22 listopada) odłowy w 116 wskazanych przez GIOŚ jeziorach.

W 2019 r. IRS przeprowadził odłowy ichtiofauny łącznie na 147 jcwp (jezior), tj. na 110 w ramach umowy nr 10/2018/F oraz 37 w ramach umowy 29/2019/F. Nie stwierdzono przypadków przeprowadzenia w 2019 r. badań na tych samych jcwp.

(akta kontroli str. 235-238)

Realizując w latach 2019-2021 badania ichtiofauny jeziornej w ramach umowy nr 29/2019/F Instytut nie objął badaniami łącznie 106 spośród 532 jcwp (jezior) wskazanych w załączniku nr 1 do umowy, tj. 61 w 2019 r., 25 w 2020 r. oraz 20 w 2021 r. Badania przeprowadzono natomiast na 453 jeziorach (37 – w 2019 r., 238 – w 2020 r. i 178 – w 2021 r.). Zgodnie z zapisami ww. umowy IRS był zobowiązany w 2020 r. do przeprowadzenia odłowów ichtiofauny minimum w 120 jeziorach z listy 238 i w 2021 r. minimum w 120 z listy 178 jezior.

(akta kontroli str. 158-205, 239)

¹² Zgodnie z zapisami umowy w ramach I etapu IRS był zobowiązanych zrealizować zadanie 1.2 – wsparcie merytoryczne i zadanie 1.3 – wsparcie eksperckie – łączne wynagrodzenie 30.000 zł brutto, oraz zadanie 1.1 – przeprowadzenie w 2019 r. odłowów ichtiofauny w 116 jeziorach (liczba jezior może ulec zmniejszeniu w zależności od daty zawarcia umowy) – maksymalne wynagrodzenie 2.552.000 zł brutto.

¹³ W umowie tej zawarto zastrzeżenie, że w 2019 r. liczba jezior może ulec zmniejszeniu w zależności od daty zawarcia przedmiotowej umowy.

6. Instytut nie informował pisemnie GIOŚ o braku możliwości wykonania w badanym okresie przedmiotu umowy lub o konieczności dokonania zmiany przedmiotu umowy, w tym jcw p objętych badaniami. IRS nie posiadał także dokumentacji dotyczącej zmian dokonywanych w zakresie zadań, w tym zmian jcw p objętych badaniami.

Jak podała Zastępca Dyrektora ds. naukowych „w ramach umów zawartych w latach 2012-2023 z GIOŚ nie dokonywano aneksów, w tym dotyczących zakresu badań. Możliwe, że Koordynatorzy wyznaczeni (w umowach) do utrzymywania kontaktu z GIOŚ sami dokonywali uzgodnień ...”. Podała również, że w latach 2017-2018 „w trakcie badań nie dokonywano i nie uzgadniano z GIOŚ korekty listy jcw p...”.

(akta kontroli str. 11-13, 240)

W treści trzech¹⁴ spośród siedmiu obowiązujących w badanym okresie umów zawarto zapisy dotyczące obowiązku informowania lub uzgadniania z GIOŚ zmian w zakresie realizacji umowy, tj. uzgadniania z GIOŚ korekty listy w przypadkach konieczności zmian wytypowanych jcw p. W treści jednej z ww. umów (nr 20/2019 „Monitoring ichtiofauny rzecznej w latach 2019-2021 na potrzeby oceny stanu lub potencjału ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych”) Instytut został zobowiązany dodatkowo do przygotowania zestawienia punktów pierwotnie przewidzianych do monitoringu w poszczególnych latach i tych, w których ostatecznie wykonał monitoring, wraz z wyjaśnieniem rozbieżności. W przypadku konieczności zamiany wytypowanych jcw p Instytut był zobowiązany do uzgadniania z GIOŚ korekty listy jcw p¹⁵. W wyniku tych korekt możliwe było przeniesienie badań na inną jcw p lub na kolejny etap.

Analiza jcw p, na których wykonano odłowy (wg sprawozdań przekazanych do GIOŚ) w ramach umowy nr 20/2019 wykazała, że spośród 2 199 jcw p wskazanych przez GIOŚ Instytut zbadał w latach 2019-2021 łącznie 2 123, w tym 103 jcw p, które nie były ujęte w przekazanej przez GIOŚ liście jcw p. Ustalono także, że wbrew postanowieniom ww. umowy IRS nie uzgodnił korekty listy jcw p i nie sporządził zestawienia punktów pierwotnie przewidzianych do monitoringu w poszczególnych latach i tych, w których ostatecznie wykonał monitoring (*opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli str. 14-41, 241-266, 302-355, 378-382)

Analiza jcw p, na których wykonano odłowy (wg sprawozdania przekazanego do GIOŚ) w ramach umowy nr GIOŚ/ZP/211/2022/DM/NFOŚiGW w 2022 r. wykazała, że badaniami objęto łącznie 294 jcw p, w tym 8 jcw p spoza przekazanej przez GIOŚ (pismem z 19 sierpnia 2022 r.) listy jcw p przewidzianych do badania. Wbrew postanowieniom umowy nie uzgodniono z GIOŚ korekty tej listy (*opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli str. 241-242, 267-301, 356-382)

Jak wyjaśnił kierownik Zakładu Rybactwa Rzecznego w Żabieńcu „Czasami zdarzało się, że lokalizacja wskazana przez GIOŚ jcw p uniemożliwiała dokonanie odłowów (np. brak wody lub brak dostępu). Nie wiem, czy wystąpiła taka sytuacja, w której dokonaliśmy zmiany jcw p, jeśli tak to byłyby to pojedyncze przypadki. W przypadku, gdyby taka zamiana nastąpiła, GIOŚ oczywiście byłby przez nas poinformowany. Nie wiem czy podczas realizacji umów z GIOŚ były wprowadzane jakieś korekty list jcw p. Od 2020 r. (tj. od kiedy jestem kierownikiem projektu) raczej takich sytuacji nie było”.

¹⁴ nr 22/2017/F z 7 sierpnia 2017 r., nr 20/2019 z 8 lipca 2019 r. oraz nr GIOŚ/ZP/211/2022/DM/NFOŚiGW z 23 sierpnia 2022 r.

¹⁵ zapisy te zawarto w załączniku nr 1 Opis przedmiotu zamówienia do umowy nr 22/2017/F, nr 20/2019 oraz nr GIOŚ/ZP/211/2022/DMŚ/NFOŚiGW.

Jak podał kierownik Zakładu Ichtiologii, Hydrobiologii i Ekologii Wód „...W przypadku rzek czasem występuje brak wody, w tych przypadkach robimy z tego dokumentację. Zmiana jcwP często wiąże się z koniecznością uzyskania nowego odrębnego zezwolenia na prowadzenie badań. (...) W przypadku jezior, już na etapie wyboru (przez kierownika zespołu) listy jcwP dokonywana była weryfikacja i te (jcwP) co były nam przekazane do badania zostały zbadane. W przypadku natomiast rzek stanowiska są w różnych miejscach i tu mogła być konieczność zmiany jcwP lub ppk¹⁶, choćby z powodu braku wody. W tych przypadkach domyślam się, że kierownik kontaktował się z GIOŚ.”

W sprawie informowania GIOŚ o braku możliwości przeprowadzenia badań lub o konieczności dokonania zmian jcwP objętych badaniem pełniący obowiązki Dyrektora Instytutu od 2016 do końca 2019 r. (obecnie prof. dr hab. w Zakładzie Bioekonomiki Rybactwa w Instytucie) wyjaśnił, że „były to przypadki sporadyczne. Koordynatorzy dogadywali się z GIOŚ ...”. Podał ponadto, że „osoby, które zajmowały stanowiska kierownicze w Zakładach realizujących badania, tj. w Zakładzie Rybactwa Rzecznego i Zakładzie Rybactwa Jeziorowego były zwykle automatycznie koordynatorami umów zawartych z GIOŚ przez Instytut. W trakcie realizacji nie było potrzeby sprawowania nad nimi nadzoru. Koordynatorzy praktycznie podejmowali decyzje co do sposobu realizacji zadań i wyboru podmiotów wykonujących badania. Koordynatorzy mieli uprawnienia do kontaktu z GIOŚ i ustalania zakresu badań. Sprawowali także nadzór nad terminowym wykonaniem zadań...”. Wyjaśnił także, że nadzór prowadzonych badań w ramach umów zawartych z GIOŚ zapewniali koordynatorzy wskazani w umowach, którzy „... mieli pełną swobodę działania w zakresie prowadzonych badań. Sporządzane przez nich raporty były praktycznie przedstawiane Dyrektorowi IRS tylko do podpisu ...”.

(akta kontroli str. 53-57, 206-208, 211-214)

7. W okresie objętym kontrolą, w ramach umów zawartych z GIOŚ Instytut wykonywał prace badawcze zgodnie z metodyką określoną w treści ww. umów. I tak, w latach:

- 2014-2015 (umowa nr 24/2014/F i nr 25/2014/F) z wykorzystaniem metodyki opracowanej przez IRS w ramach zadania „Badania ichtiofauny w latach 2010-2012 dla potrzeb oceny stanu ekologicznego wód wraz z udziałem w europejskim ćwiczeniu interkalibracyjnym.”¹⁷
- 2017-2018 i 2019-2021 (umowa nr 22/2017/F i nr 20/2019) – zgodnie z metodyką opisaną w podręczniku "Przewodnik metodyczny do monitoringu ichtiofauny w rzekach" pod redakcją Prusa, Wiśniewolskiego i Adamczyka (2016).
- 2018-2019 i 2019-2021 (umowa nr 10/2018/F i nr 29/2019/F) – zgodnie z metodą LFI-CEN, a na jeziorach na których były prowadzone komercyjne odłowy – metodą LFI+.
- 2022 (umowa nr GIOŚ/ZP/211/2022/DMS/NFOŚiGW) – zgodnie z metodykami opisanymi w „Podręczniku do monitoringu elementów biologicznych i klasyfikacji stanu ekologicznego wód powierzchniowych. Aktualizacja metod” GIOŚ 2020.

Jak podał kierownik Zakładu Rybactwa Rzecznego w Żabieńcu „Prace odbywały się zgodnie z przyjętym w metodyce harmonogramem, tj. w okresie od 15 sierpnia do 15 listopada. Ewentualne opóźnienia mogłyby wynikać tylko z przyczyn administracyjnych, tj. trudności w uzyskaniu wymaganych zezwoleń. Metodycznym ograniczeniem są warunki pogodowe, bowiem im krótszy termin wykonania badań tym

¹⁶ Punkt pomiarowo kontrolny.

¹⁷ Rzeki i jeziora

większe ryzyko ich niewykonania ze względu na deszcze, zbyt niską temperaturę, zmienny stan wód. Ma to wpływ na jakość danych”.

Kierownik Zakładu Ichtiologii, Hydrobiologii i Ekologii Wód wskazał m.in., że „Koordynatorzy grup połowowych odpowiadają za wyniki uzyskane przez te zespoły oraz za rzetelne i zgodne z metodyką przeprowadzenie badań (...) Dane są przekazywane przez kierowników grup połowowych w formie elektronicznej i zawierają wszystkie informacje (protokołów badań terenowych), tj. m.in. lokalizację i nazwę jcw, daty odłowów i wyniki połowów. W przypadku protokołów rzecznych znajdują się tam też takie dane jak opis miejsca poboru, typ wody, zlewnia, warunki pogodowe, temperatura wody, odczyn wody i przewodnictwo, prędkość przepływu wody itp. W przypadku jezior dysponujemy arkuszem excel i tam zapisywane są też takie informacje jak temperatura wody, zawartość tlenu itp. Jest tam też miejsce do wpisania uwag lub innych dodatkowych informacji pomocnych do dokonania oceny danej jcw...”.

Analiza protokołów z badań terenowych dotyczących wybranej próby 54 jcw (jezior) i 245 jcw (rzek), stanowiącej 10% wszystkich jcw, na których przeprowadzono w latach 2019-2022 odłowy ichtiofauny wykazała, że wykonano je zgodnie z określonymi w umowach metodykami i terminami, w tym w:

- 2019 roku w przypadku jezior w okresie od 5 września do 10 października, a w przypadku rzek od 8 sierpnia do 3 listopada,
- 2020 r. odpowiednio: od 30 czerwca do 18 września i od 16 sierpnia do 30 października,
- 2021 r. odpowiednio: od 7 lipca do 9 września i od 5 sierpnia do 30 października,
- 2022 r. odpowiednio: od 1 września do 6 października i od 22 sierpnia do 26 października.

(akta kontroli str. 53-57, 211-214, 241-242, 383-391)

8. Zgodnie z zapisami wszystkich siedmiu umów zawartych z GIOŚ Instytut był zobowiązany do przeprowadzenia badań z wykorzystaniem potencjału naukowego i eksperckiego. W załącznikach do poszczególnych umów znajdowały się listy osób (od 36 do 86) z określeniem ich udziału w projekcie (funkcji).

Jak wyjaśnił kierownik Zakładu Rybactwa Rzecznego w Żabieńcu, w ramach umów zawartych z GIOŚ „...badania prowadzą doświadczone zespoły, z którymi współpracujemy od wielu lat. Kierownikami tych zespołów są osoby znane w środowisku ichtiologów, prowadzące badania, sporządzające ekspertyzy itp. Wszyscy uczestnicy zostali przeszkoleni i wyposażeni w podręczniki metodyczne do prowadzenia badań (...) Dokonując doboru zespołów opieraliśmy się na wcześniejszych doświadczeniach i ich reputacji. Dobór osób prowadzony był na początku realizacji każdej z umów. Wszystkie osoby były nam znane, są to bowiem pracownicy naukowcy oraz badacze zatrudnieni w firmach eksperckich, posiadający odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie. Uczestniczyli oni m.in. w różnych projektach monitoringowych lub dotyczących badania ichtiofauny i posiadają aktualne zezwolenia na elektropólów.”

Kierownik Zakładu Ichtiologii, Hydrobiologii i Ekologii Wód wskazał również, że „...kwalifikacje osób są weryfikowane na etapie doboru zespołu. Wynika to z naszego doświadczenia. Osoby są nam znane i wiemy kto i jakie posiada umiejętności, a w przypadku badań metodą elektropólów czy posiadają zaświadczenia do kierowania grupą połowową, tj. aktualne zaświadczenie w zakresie eksploatacji elektrycznych narzędzi połowu ryb. Zaświadczenia te wydaje IRS na okres pięciu lat. Praktycznie w pracach tych uczestniczą te same osoby, więc nie ma potrzeby weryfikacji ich kwalifikacji. Dobór podmiotów zewnętrznych uczestniczących

w monitoringu należy do kierownika projektu. Należy tu podkreślić, że są to też osoby znane w środowisku naukowym ichtiologów, publikujące prace naukowe z dziedziny ichtiologii, prowadzące badania w tym zakresie i posiadające duże doświadczenie.”

Analiza protokołów terenowych dotyczących poboru ryb na wybranej próbie 245 jcwp (rzeki) objętych monitoringiem ichtiofauny wykazała, że zawarto w nich dane dotyczące wykonawcy. Badanie protokołów terenowych z odłowów 54 wybranych jcwp (jeziora) zrealizowanych w ramach umów obowiązujących w latach 2019-2022, wykazało, że w sześciu przypadkach (wszystkie dotyczyły odłowów wykonanych w 2022 r.) wskazano osoby wykonujące odłowy (sporządzające przedmiotowe protokoły), w pozostałych brak było danych w tym zakresie.

(akta kontroli str. 53-57, 211-214, 383-387, 390-393)

Jak podała Zastępca Dyrektora ds. naukowych „W trakcie realizacji poszczególnych umów zawartych z GIOŚ nie wprowadzano zmian wykonawców oraz nie uzyskiwano zgody GIOŚ na dokonanie takich zmian. Warto jednak zaznaczyć, że badania terenowe w tym odłów ichtiofauny wykonują osoby posiadające odpowiednią wiedzę i doświadczenie. Podpisując umowę Instytut gwarantuje, że dysponuje odpowiednim potencjałem kadrowym i technicznym. W przypadku konieczności zlecenia części badań podmiotom zewnętrznym, IRS korzysta także z wiedzy i doświadczenia oraz odpowiada za działania tych podmiotów lub zaniechania tak jak za własne. Sporządzenie zatem, jako załącznika do umowy, wykazu osób lub podmiotów biorących udział w realizacji przedmiotowej pracy wydaje się naszym zdaniem bezcelowe i stanowi dodatkowe obciążenie proceduralne.”

(akta kontroli str. 58-61)

9. Analiza dostępnej w IRS dokumentacji w zakresie powiadamiania GIOŚ o wykonaniu zadań w ramach umów wykazała, że dokumentacja będąca podstawą rozliczenia poszczególnych etapów została przekazana terminowo, tj. przed upływem terminu określonego w umowie lub tego samego dnia. Sprawozdania z realizacji poszczególnych etapów zawierały m.in. wyniki z wykonanych w danym roku połowów.

Badanie protokołów terenowych dotyczących losowo wybranej próby 54 jcwp (jezior) i 245 jcwp (rzek), stanowiącej 10% wszystkich jcwp, na których przeprowadzono w latach 2019-2022 odłowy ichtiofauny wykazało m.in., że we wszystkich przypadkach odłowy terenowe przeprowadzono:

- zgodnie z przyjętą metodyką, tj. w przypadku odłowów rzecznych – tzw. elektropołowy z wykorzystaniem agregatów, odłowów jeziornych – z wykorzystaniem sieci nordyckich lub uzasadnionych przypadkach analizowano wyniki odłowów gospodarczych,
- w terminach wynikających z umowy oraz określonych w metodyce, tj. w przypadku odłowów rzecznych najwcześniej odłowy przeprowadzono 5 sierpnia i najpóźniej 3 listopada, odłowy na jeziorach - 7 lipca i 23 października.

(akta kontroli str. 7-8, 383-391)

Zgodnie z obowiązującymi przepisami IRS zobowiązany był do uzyskania wymaganych zgód, w tym m.in. na połów ryb o wymiarach ochronnych i w okresach ochronnych do celów naukowo-badawczych (art. 17 ust. 1 ustawy o rybactwie śródlądowym¹⁸) oraz na odłów ryb objętych ochroną gatunkową (art. 56 ust. 1 pkt 2 i ust. 4 pkt 4, w związku z art. 52 ust. 1 pkt 2 i 6 ustawy o ochronie przyrody¹⁹).

Analiza uzyskanych przez IRS zezwoleń dotyczących odłowów na wybranej próbie 299 jcwp (54 jcwp jezior i 245 jcwp rzek), wykazała, że w przypadku 40 jcwp, na

¹⁸ Ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz.U. z 2022 r. poz. 883) dalej „ustawa o rybactwie śródlądowym”.

¹⁹ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2023 r. poz. 1336 ze zm.) dalej „ustawa o ochronie przyrody”.

których przeprowadzono badania nie uzyskano wymaganej zgody właściwego marszałka województwa na odłów ryb o wymiarach ochronnych i w okresach ochronnych (*opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości*), zaś w przypadku pozostałych 269 jcwp zgody takie uzyskano.

Odnosnie 14 jcwp (spośród 299 analizowanych) IRS nie posiadał zgody Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska na odłów ryb objętych ochroną gatunkową (*opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości*). W przypadku pozostałych 285 jcwp zgodę taką uzyskano.

Jak podał kierownik Zakładu Rybactwa Rzecznego w Żabieńcu „Za uzyskanie zezwoleń, zgodnie z umową z GIOŚ, odpowiadał wykonawca, czyli IRS. Dopiero po podpisaniu umowy z GIOŚ, otrzymaniu listy jcwp (stanowisk) i otrzymaniu listu intencyjnego z GIOŚ (w którym zaznaczone jest, że IRS prowadzi badania w ramach państwowego monitoringu środowiskowego) przygotowujemy pisma do właściwych organów o udzielenie zezwoleń na odłowy. Wiele urzędów marszałkowskich wymaga dodatkowo (i bezpodstawnie) przedstawienia oryginałów zgód użytkowników rybackich. Jest to bardzo czasochłonne i uciążliwe. Z uwagi, że pozwolenia są krótkoterminowe (okres ich obowiązywania wynosi od 2 dni do maksymalnie dwóch miesięcy), co roku musimy powtarzać całą procedurę. W wypadku błędów takich jak pomyłki pisarskie lub konieczność zmiany terminu badań musimy rozpoczynać całą procedurę od początku. Brak jest konkretnych standardów postępowania w urzędach, które wymagają często różnych nieistotnych lub trudnych do zdobycia informacji. Niepotrzebnie wpływa to na wydłużenie całej procedury, a dla nas skutkuje opóźnieniami w wykonaniu odłowów. Zwiększa to też ryzyko uzyskania gorszych jakościowo danych.”

(akta kontroli str. 53-57, 394-467)

10. W okresie objętym kontrolą IRS nie ponosił kar umownych z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania pracy w ramach umów zawartych z GIOŚ.

Analiza dostępnych w IRS protokołów zdawczo-odbiorczych wykazała, że we wszystkich przypadkach komisja dokonująca odbioru prac (na podstawie analizy przedstawionej przez IRS dokumentacji oraz informacji) ustaliła, że praca została wykonana zgodnie z umową. W pięciu przypadkach w treści ww. protokołów odnotowano, że Instytut w wyznaczonym terminie dokona poprawek redakcyjno-technicznych w sprawozdaniu i załącznikach. We wszystkich tych przypadkach IRS terminowo dokonał poprawek, co zostało potwierdzone przez GIOŚ na kopii protokołu zdawczo-odbiorczego.

(akta kontroli str. 7-8, 58-61)

11. Realizując przedmiot umów zawartych w badanym okresie z GIOŚ Instytut nie występował, w związku ze zmianą wskaźnika cen i usług, o waloryzację wynagrodzenia określonego w tych umowach. Nie otrzymał także takiej waloryzacji.

(akta kontroli str. 11-13)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Instytut w sposób nie w pełni rzetelny wywiązał się realizacji II etapu umowy nr 10/2018/F. Badania ichtiofauny przeprowadzono bowiem na 97 jcwp spośród 110 ujętych w załączniku nr 1 do umowy. Nie objęto nimi natomiast 13 jcwp, które były ujęte w wykazie stanowiącym ww. załącznik nr 1, a zamiast tego badania przeprowadzono na 13 innych jcwp.

Zastępca Dyrektora ds. naukowych podała, że nie potrafi wyjaśnić „...dlaczego badaniami w 2019 r. objęto 13 innych jezior niż wskazane w umowie. Mogło być

jakieś ku temu uzasadnienie, ale możliwe też, że wynikało to z niedopatrzania kierownika/koordynatora odpowiedzialnego za realizację w 2019 r. badań monitoringowych ichtiofauny jeziornej.”

(akta kontroli str. 58-61, 63-82, 95-118)

2. Instytut nie wywiązał się z określonego w umowie nr 20/2019 z 8 lipca 2019 r. obowiązku uzgadniania z GIOŚ korekty jcwpc objętych badaniami. Analiza wykazu jcwpc wskazanego przez GIOŚ do badań oraz sprawozdań z realizacji ww. umowy sporządzonych i przekazanych do GIOŚ przez IRS wykazała, że w latach 2020-2021 badaniami objęto łącznie 103 jcwpc (odpowiednio 32 i 71), które nie były uwzględnione w przekazanej przez GIOŚ liście jcwpc przewidzianych do monitoringu ichtiofauny. Nie wykonał także, określonego załączniku nr 1 do ww. umowy obowiązku sporządzenia zestawienia punktów pierwotnie przewidzianych do monitoringu w roku i tych, w których ostatecznie wykonał monitoring, wraz z wyjaśnieniem rozbieżności. Termin realizacji przedmiotowej umowy upłynął 31 sierpnia 2022 r.

Jak wyjaśnił Kierownik Zakładu Rybactwa Rzecznego w Żabieńcu „...z reguły nie dokonujemy zmian jcwpc, dlatego też nie robiliśmy zestawień punktów pierwotnie przewidzianych do monitoringu i na których ostatecznie wykonano monitoring. W sprawozdaniach częściowych zamieszczaliśmy wykaz jcwpc zbadanych oraz tych, na których nie przeprowadzono badań, np. ze względu na suszę lub brak dostępu.”

Zastępca Dyrektora ds. naukowych wyjaśniła, że „Instytut nie uzgadniał korekty listy jcwpc w zakresie przeprowadzenia badań na jcwpc spoza listy przekazanej przez GIOŚ. Prawdopodobnie wynikało to z niedopatrzania kierownika/koordynatora odpowiedzialnego za realizację badań. Nie potrafię wyjaśnić, dlaczego dokonywano tych zmian i uwzględniono w badaniach inne jcwpc niż wskazane w umowie. Po zakończeniu realizacji umowy IRS nie sporządził także zestawienia punktów pierwotnie przewidzianych do monitoringu i tych, w których ostatecznie wykonał monitoring, wraz z wyjaśnieniem rozbieżności. Wynikało to prawdopodobnie z niedopatrzania lub braku wiedzy o dokonanych zmianach. W sprawozdaniach pokazaliśmy te jcwpc, które nie zostały poddane ocenie stanu/potencjału ekologicznego z uwagi na brak lub niski stan wody.”

(akta kontroli str. 14-41, 62, 53-61, 302-355, 378-382)

3. Instytut nie wywiązał się z określonego w umowie nr GIOŚ/ZP/211/2022/DMS/NFOŚiGW z dnia 23 sierpnia 2022 r. obowiązku uzgadniania z GIOŚ korekty jcwpc objętych badaniami monitoringowymi ichtiofauny. Analiza wykazu jcwpc wskazanego przez GIOŚ do badań oraz sprawozdania z realizacji ww. umowy przekazanego do GIOŚ wykazała bowiem, że w przypadku 8 jcwpc (które nie znajdowały się na liście jcwpc otrzymanej od GIOŚ²⁰, zawierającej łącznie 563 jcwpc), spośród 298 jcwpc objętych badaniem monitoringowym ichtiofauny nie uzgodniono korekty listy w ww. zakresie.

Jak wyjaśniła Zastępca Dyrektora ds. naukowych „W 2022 r., w związku z katastrofą ekologiczną na Odrze dokonaliśmy zmian jcwpc objętych badaniami, wprowadzając zamiennie 8 jcwpc spoza listy GIOŚ wskazanej do badań na 2022 r. Należy przy tym zaznaczyć, że te punkty (jcwpc) były przewidziane do badań na kolejne lata. IRS jednak nie uzgadniał tych zmian z GIOŚ, z uwagi na krótki czas realizacji tej umowy, a także z powodu przeoczenia wynikającego m.in. z nadmiaru innych obowiązków.”

(akta kontroli str. 58-62, 267-301, 356-382)

²⁰ pismem z 19 sierpnia 2022 r.

4. W przypadku 40 jcwp (spośród 299 objętych badaniem jcwp), na których prowadzono w latach 2019-2022 odłowy ryb w ramach monitoringu środowiska nie uzyskano zezwolenia właściwych marszałków województw na prowadzenie odłowów ryb o wymiarach ochronnych i w okresie ochronnym. Stosownie natomiast do art. 17 ust. 1 ustawy o rybactwie śródlądowym, marszałek województwa może, w drodze decyzji administracyjnej, zezwalać na odstępstwo od zakazów, o których mowa w art. 8 ust. 1 pkt 2-7 tej ustawy.

Zastępca Dyrektora ds. naukowych wyjaśniła, że „Instytut podejmował działania w celu uzyskania przedmiotowych zgód, jednakże czasem z powodu błędów formalnych (np. pomyłki lub wskazania niewłaściwego nr jcwp) nie uzyskano takiej zgody dla danej jcwp. Pomimo to badania monitoringowe były prowadzone, bowiem musieliśmy wywiązać się z umowy zawartej z GIOŚ. Należy tu podkreślić, że sama procedura uzyskania zgody na połów ryb o wymiarach ochronnych i w okresach ochronnych jest czasochłonna. W przypadku niektórych marszałków województw dodatkowo wymagane jest dostarczenie aktualnych zgód wszystkich właściwych użytkowników rybackich. Gdy zabraknie choć jednego dokumentu jest to uznawane za błąd formalny i cała procedura rozpoczyna się na nowo, czyli ponownie musimy uzyskać aktualne zgody od wszystkich użytkowników rybackich. Zdaniem IRS wskazane byłoby ujednoczenie i uproszczenie zasad wydawania decyzji przez marszałków na prace badawcze w ramach państwowego monitoringu środowiskowego. Ponadto zgody wydawane są na krótki okres, maksymalnie na okres 3 miesięcy. Gdy zajdzie konieczność zmiany terminu przeprowadzenia badań, całą procedurę musimy rozpoczynać od nowa. Nie ma możliwości uzupełnienia lub zmiany wydanej decyzji. Co roku IRS ponownie występuje do właściwych marszałków województw o uzyskanie zgód na wykonanie odłowów na kolejnych jcwp. Działania te są bardzo czasochłonne i bardzo angażują pracowników IRS”.

(akta kontroli str. 58-61, 394-398, 448-449)

5. W przypadku 16 jcwp (spośród 299 objętych badaniem jcwp), na których prowadzono w latach 2019-2022 odłowy ryb w ramach monitoringu środowiska nie uzyskano zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska na odłów ryb objętych ochroną gatunkową. Stosownie natomiast do postanowień art. 56 ust. 1 pkt 2 i ust. 4 pkt 4 ustawy o ochronie przyrody Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska może zezwolić w stosunku do gatunków objętych ochroną ścisłą na czynności podlegające zakazom określonym w art. 52 ust. 1 pkt 1, 3, 11 i 16 i ust. 1a pkt 1, 7 i 8 tej ustawy.

Jak wyjaśniła Zastępca Dyrektora ds. naukowych – „Wynikało to z przeoczenia. Prawdopodobnie ww. 16 jcwp nie były uwzględnione we wnioskach skierowanych do GDOŚ.”

(akta kontroli str. 58-61, 394-398, 448-449)

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia uwagi i wnioski:

Uwagi	Nie formułuje uwag
Wniosek	Podjęcie działań w celu wyeliminowania przypadków prowadzenia prac badawczych, w tym odłowu ichtiofauny w okresach ochronnych oraz o wymiarach ochronnych, a także gatunków objętych ochroną bez uzyskania zezwolenia właściwych organów.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Olsztynie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Olsztyn, dnia 27 września 2023 r.

Kontroler
Anna Brewka
Doradca techniczny

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Olsztynie
p.o. Dyrektor
Piotr Górný

.....
podpis

.....
podpis